

IV

(Informace)

INFORMACE ORGÁNŮ, INSTITUCÍ A JINÝCH SUBJEKTŮ EVROPSKÉ UNIE

RADA

Závěry Rady z 19. listopadu 2010 o vzdělávání pro udržitelný rozvoj

(2010/C 327/05)

RADA EVROPSKÉ UNIE,

udržitelného rozvoje. V této souvislosti mají zvláštní význam základní kompetence v oblasti vědy a technologií a sociální a občanské kompetence;

S OHLEDEM NA:

strategii EU pro udržitelný rozvoj, poprvé přijatou v roce 2001 v Göteborgu⁽¹⁾ a následně přezkoumanou v letech 2006 a 2009⁽²⁾, která poskytuje rámec pro dlouhodobou vizi udržitelnosti spojující hospodářský růst, sociální soudržnost a ochranu životního prostředí a zdůrazňuje klíčový význam vzdělávání, jež je nezbytným předpokladem pro prosazování změn chování a všem občanům poskytuje klíčové kompetence potřebné pro dosažení udržitelného rozvoje;

desetiletí ekologického vzdělávání vyhlášené OSN (2005–2014), jehož cílem je začleňovat zásady, hodnoty a postupy udržitelného rozvoje do veškerých aspektů vzdělávání a učení⁽³⁾, a na celosvětovou konferenci o vzdělávání pro udržitelný rozvoj, kterou v roce 2009 uspořádalo UNESCO v Bonnu a v jejíž závěrečné deklaraci je obsažen souhlas s tím, že investice do tohoto druhu vzdělávání představují investice do budoucnosti, ba dokonce že se v některých případech jedná o životně důležitá opatření⁽⁴⁾;

doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní učení⁽⁵⁾, podle něhož mají členské státy zajistit, aby byl každý občan vybaven klíčovými kompetencemi umožňujícími mu pružně se přizpůsobovat měnícímu se světu, jenž se vyznačuje všeobecnou a těsnou propojeností. Osm navrhovaných klíčových kompetencí se vzájemně podporuje a jejich předpokladem jsou dovednosti jako kritické myšlení, řešení problémů, tvořivost, iniciativa a rozhodování, jež jsou všechny zásadní pro dosažení cílů

strategický rámec evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy („ET 2020“)⁽⁶⁾, v němž je zdůrazněno, že vzdělávání a odborné přípravě náleží klíčová úloha při řešení četných socioekonomických, demografických, ekologických a technologických výzev, jimž dnes Evropa spolu se svými občany čelí a jimž bude čelit i v nadcházejících letech;

strategii pro růst a zaměstnanost *Evropa 2020*⁽⁷⁾, jež má z EU učinit inteligentní a udržitelnou ekonomiku podporující začlenění, jež bude schopna vykazovat vysokou úroveň zaměstnanosti, produktivity a sociální soudržnosti a v níž bude zdůrazňován významný přínos vzdělávání a odborné přípravy;

UZNÁVÁ, ŽE:

1. Evropská unie čelí na počátku 21. století značnému množství vzájemně propojených výzev, jež zahrnují ekonomické a sociální dopady světové finanční a hospodářské krize, změnu klimatu, úbytek vodních a energetických zdrojů, zmenšující se biologickou rozmanitost, ohrožení v oblasti zabezpečení potravin a zdravotní rizika;
2. v neustále se měnícím světě by všichni evropští občané měli být vybaveni znalostmi, dovednostmi a postoji potřebnými k tomu, aby chápali výzvy a složitosti moderního života a dokázali se s nimi vypořádat a aby zároveň brali náležitě v úvahu environmentální, sociální, kulturní a hospodářské důsledky a přijímali globální odpovědnost;

⁽¹⁾ Závěry Evropské rady ze zasedání konaného ve dnech 15. a 16. června 2001 (SN 200/01).

⁽²⁾ Dokumenty 10917/06 a 16818/09.

⁽³⁾ www.unesco.org/eu/esd

⁽⁴⁾ www.esd-world-conference-2009.org

⁽⁵⁾ Úř. věst. L 394, 30.12.2006.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 119, 28.5.2009.

⁽⁷⁾ Závěry Evropské rady ze zasedání konaného ve dnech 25. a 26. března 2010 (dokument EUCO 7/1/10 REV 1).

3. zpráva o *dovednostech pro zelená pracovní místa* ⁽¹⁾ z roku 2010 zdůrazňuje, že každé pracovní místo bude muset v budoucnosti přispívat k trvalému zvyšování efektivity využívání zdrojů a že rozvoj nízkouhlíkové ekonomiky bude záviset spíše na zlepšení stávajících dovedností a zohlednění otázek udržitelného rozvoje ve stávajících oblastech vzdělávání než na podpoře odborných „zelených dovedností“;
4. vzdělávání pro udržitelný rozvoj v rámci celoživotního učení je zásadní pro dosažení udržitelné společnosti, a je proto žádoucí na všech úrovních formálního vzdělávání a odborné přípravy i jako součást neformálního a informálního učení;

ZDŮRAŽŇUJE, ŽE:

1. vzdělávání pro udržitelný rozvoj může významným způsobem přispět k úspěšnému provádění strategie EU pro udržitelný rozvoj i nové strategie *Evropa 2020*;
2. nejdůležitějším úkolem vzdělávání pro udržitelný rozvoj je vybavit jednotlivce i skupiny znalostmi, dovednostmi a postojí, které potřebují k tomu, aby činili uvědomělá rozhodnutí směřující k budování a zachování světa, který budou oni sami i další generace považovat za svět, v němž je možné žít a pracovat. Při rozvoji a prosazování takových kompetencí jsou klíčovými aktéry vzdělávací instituce, místní komunity, občanská společnost i zaměstnavatelé;
3. ústředním předmětem vzdělávání pro udržitelný rozvoj je utváření náhledu na náš složitý svět a našeho chování. Prosazuje hodnoty, zásady a postupy, které lidem napomáhají reagovat efektivně a sebevědomě na stávající i na nové výzvy. Nese tedy s sebou důsledky pro vzdělávání a odbornou přípravu na všech úrovních, které mohou znamenat více než pouhé začlenění udržitelného rozvoje jako dalšího předmětu do vzdělávacích programů;
4. udržitelnost může plnit významnou úlohu ve vnitrostátních strategiích celoživotního učení a lze ji využívat jako nástroj ke zvyšování kvality na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy;

DOMNÍVÁ SE, ŽE:

1. vzdělávání a odborná příprava jsou nepostradatelné pro dosažení udržitelnější Evropy a světa. Vzdělávání pro udržitelný rozvoj by mělo být považováno za zásadně důležité v procesu celoživotního učení a mělo by být ve vhodných případech začleňováno do všech úrovní a do všech hledisek vzdělávání a odborné přípravy s cílem posílit schopnost občanů zvládat bezprostředně hrozící nepředvídatelné problémy a nalézat jejich dlouhodobá řešení v mnoha různých situacích po celý život;
2. ke všem třem základním pilířům udržitelného rozvoje – tedy hospodářskému, sociálnímu i environmentálnímu – by se mělo přistupovat vyváženě a uceleně;
3. v mnoha členských státech jsou již hlediska vzdělávání pro udržitelný rozvoj součástí environmentálního a globálního

vzdělávání, zdravotní výchovy, výchovy k míru a občanské výchovy, vzdělávání o lidských právech a vzdělávání v otázkách spotřebitelského chování, financí a rozvoje, a představují tak základ pro začleňování problematiky udržitelného rozvoje do kontextu celoživotního učení;

4. je zásadně důležité zvyšovat povědomí veřejnosti ohledně udržitelného rozvoje a ohledně vzdělávání pro udržitelný rozvoj a prohlubovat u veřejnosti porozumění těmto otázkám;
5. základem vzdělávání pro udržitelný rozvoj by mělo být mezioborové a na hodnotách založené učení, které prosazuje systémové myšlení a výuku a rozvíjí nové znalosti, dovednosti a postoje. Mělo by klást důraz na kreativní myšlení, inovace a na dlouhodobou perspektivu, zejména naši vlastní odpovědnost vůči budoucím generacím. Vzdělávání pro udržitelný rozvoj není samostatným předmětem, nýbrž spíše souborem výchozích zásad a hodnot, jako je spravedlnost, rovnost, tolerance, soběstačnost a odpovědnost ⁽²⁾, které je třeba zprostředkovat ve větší míře napříč různými předměty. Vzdělávání pro udržitelný rozvoj může rovněž hrát roli v rozvíjení kompetencí nezbytných k posilování zaměstnatelnosti. Jelikož dovednosti související s udržitelným rozvojem se nejlépe získávají na základě osobních zkušeností, měl by být vzdělávací proces zaměřen co nejvíce na inkluzivní vzdělávání, aktivní přístup a motivaci;
6. vzhledem ke své komplexní a všeobecné povaze může být vzdělávání pro udržitelný rozvoj zvláště užitečné při rozvoji průřezových klíčových kompetencí učících se osob [...];
7. provádění vzdělávání pro udržitelný rozvoj by mělo být konkrétně přizpůsobeno každé úrovni vzdělávacího procesu a mělo by zohledňovat specifický kontext. Předškolní vzdělávací zařízení mohou začít podporou základních hodnot, postojů a znalostí u dětí, přičemž tyto hodnoty, postoje a znalosti se poté mohou stát základem pro další učení o udržitelnosti. Na základní a nižší sekundární úrovni může být vzdělávání pro udržitelný rozvoj zaměřeno na zvyšování informovanosti a rozvoj klíčových kompetencí a upraveno tak, aby zohledňovalo konkrétní kontext a následné fáze učení. V rámci odborného vzdělávání a přípravy a v rámci vysokoškolského vzdělávání by vzdělávání pro udržitelný rozvoj mělo být zaměřeno na rozvíjení konkrétněji zaměřených dovedností a kompetencí, které jsou potřebné pro různá povolání, jakož i na řešení otázek jako odpovědné rozhodování osob i komunit a sociální odpovědnost podniků;
8. při utváření náhledu na vzdělávání pro udržitelný rozvoj a při rozhodování o tom, jak by mělo být konkrétně zaváděno do škol, odborného vzdělávání a přípravy a vysokoškolských institucí, by měly hrát zásadní úlohu vzdělávání učitelů a jejich odborná příprava při zaměstnání. Učitelé a školitelé na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy budou v závislosti na tom, co obvykle vyučují, čelit při výuce průřezového předmětu, jako je vzdělávání pro udržitelný rozvoj, různým specifickým pedagogickým výzvám, a budou tudíž potřebovat vhodnou odbornou přípravu;

⁽¹⁾ Cedefop: *Skills for Green Jobs (Dovednosti pro zelená pracovní místa)*, Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2010.

⁽²⁾ Viz Bonnská deklarace, bod 8 (http://www.esd-world-conference-2009.org/fileadmin/download/ESD2009_BonnDeclaration080409.pdf).

9. vypracování „celoškolního“ přístupu ke vzdělávání pro udržitelný rozvoj může pomoci využít motivace a angažovanosti všech žáků a studentů, rozvíjet jejich kritické myšlení a zvýšit jejich úroveň dosaženého vzdělání obecně. Vzdělávací instituce na všech úrovních by měly usilovat o to, aby byly udržitelnými organizacemi a aby šly příkladem tím, že budou začleňovat zásady udržitelného rozvoje do politiky i praxe, a to v podobě úspor energie, používání přírodních zdrojů ve stavební a pracovní činnosti a v podobě rozvoje udržitelné nákupní a spotřebitelské politiky. V kontextu škol to vyžaduje aktivní účast všech zúčastněných stran: vedoucích pracovníků škol, učitelů, žáků, školní rady, administrativního a podpůrného personálu, rodičů, nevládních organizací, místní komunity i podniků;

VYZÝVÁ PROTO ČLENSKÉ STÁTY, ABY:

na příslušné úrovni odpovědnosti – místní, regionální či celostátní – přijaly vhodná opatření s cílem zajistit, že vzdělávání pro udržitelný rozvoj bude dále rozvíjeno a začleňováno do systému vzdělávání a odborné přípravy na všech úrovních, do neformálního a informálního učení stejně jako do učení formálního. Tato opatření mohou zejména zahrnovat:

a) zajištění toho, aby politický, regulační, institucionální a operační rámec podporoval vzdělávání pro udržitelný rozvoj, a zejména:

- aby se vzdělávání pro udržitelný rozvoj stalo prvkem vnitrostátních strategií celoživotního učení se zaměřením na osobní, sociální a profesní rozvoj;
- aby bylo vzdělávání pro udržitelný rozvoj ve vhodných případech začleněno do vzdělávacích programů;
- aby byl na všech úrovních vzdělávání rozvíjen a uplatňován mezioborový a mezipředmětový přístup s cílem řešit výzvy spojené s udržitelností;
- aby byl aktivně prosazován a podporován „celoškolní“ přístup ke vzdělávání pro udržitelný rozvoj, včetně odstraňování překážek pro instituce, které usilují o udržitelné využívání svých zdrojů;

b) vybavení učitelů, školitelů, zaměstnanců škol a vedoucích pracovníků škol informacemi, znalostmi a kompetencemi, které jsou nezbytné k tomu, aby mohli prosazovat a zahrnout zásady, z nichž vychází vzdělávání pro udržitelný rozvoj, do svých přístupů k výuce a řízení, zejména:

- zvýšením informovanosti učitelů, školitelů a vedoucích pracovníků škol na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy o významu vzdělávání pro udržitelný rozvoj a o přínosech jeho využití jako zvláště užitečného nástroje pro podporu průřezových klíčových kompetencí;
- zajištěním toho, aby byli učitelé a školitelé patřičně vybaveni k výuce komplexních otázek souvisejících se vzděláváním pro udržitelný rozvoj, a to prostřednictvím úvodního vzdělávání i odborné přípravy při zaměstnání, a poskytnutím vhodných a aktuálních nástrojů a učebních materiálů pro učitele a školitele zaměřených na vzdělávání pro udržitelný rozvoj;

— podněcováním víceoborové a mezioborové spolupráce mezi učiteli v témže vzdělávacím zařízení s cílem podpořit výuku a učení o průřezových otázkách vzdělávání pro udržitelný rozvoj;

— podporou vytváření sítí, včetně on-line sítí, mezi učiteli z různých vzdělávacích zařízení s cílem zajistit neustálý rozvoj vzdělávání pro udržitelný rozvoj a výměnu nových myšlenek;

— podporou spolupráce s rodiči, místní komunitou a všemi dalšími příslušnými zúčastněnými stranami, jakož i podporou jejich většího zapojení;

VYZÝVÁ ČLENSKÉ STÁTY A KOMISI, ABY V RÁMCI SVÝCH PŘÍSLUŠNÝCH PRAVOMOCÍ:

podporovaly vzdělávání pro udržitelný rozvoj a aby podpořily tyto závěry Rady tím, že:

i) budou vzdělávání pro udržitelný rozvoj věnovat pozornost v rámci strategie EU pro udržitelný rozvoj a v rámci strategie *Evropa 2020*;

ii) budou podporovat výzkum věnovaný vzdělávání pro udržitelný rozvoj a povědomí o něm, zejména v oblastech, v nichž je k dispozici jen málo zkušeností nebo faktických poznatků, například v oblasti odborného vzdělávání a přípravy a v oblasti vysokoškolského vzdělávání;

iii) budou podporovat budování sítí mezi vzdělávacími institucemi zaměřených na téma vzdělávání pro udržitelný rozvoj, budou optimálně využívat stávající sítě a budou posilovat spolupráci v oblasti vzdělávání pro udržitelný rozvoj na všech úrovních uzavíráním partnerství, přičemž budou podporovat mimo jiné:

— vnitrostátní i přeshraniční spolupráci mezi školami,

— partnerství mezi vzdělávacími institucemi, podniky nebo nevládními organizacemi,

— sítí výzkumných pracovníků, kteří se zabývají vzděláváním pro udržitelný rozvoj;

iv) stanoví osvědčené postupy a uvedou je v příručce o vzdělávání pro udržitelný rozvoj na webových stránkách *Knowledge System for Lifelong Learning* (znalostní systém pro celoživotní učení; *KSLLL*) ⁽¹⁾;

v) budou řešit otázky vzdělávání pro udržitelný rozvoj v rámci priorit programu celoživotního učení a dalších příslušných stávajících či budoucích programů;

vi) vhodným způsobem využijí Evropského roku dobrovolnictví (2011) s cílem zaměřit se na vzdělávání pro udržitelný rozvoj a partnerství mezi vzdělávacími institucemi, podniky a nevládními organizacemi, jakož i na posílení viditelnosti stávajících osvědčených postupů, pokud jde o dobrovolnou činnost v této oblasti;

⁽¹⁾ www.kslll.net

vii) zváží zařazení vzdělávání pro udržitelný rozvoj mezi prioritní oblasti příštího cyklu strategického rámce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy „ET2020“;

i) bude organizovat aktivity v rámci vzájemného učení zaměřené na konkrétní aspekty vzdělávání pro udržitelný rozvoj, jako je odborná příprava učitelů, „celoškolní“ přístup či partnerství pro vzdělávání pro udržitelný rozvoj, s cílem vytvořit strategickou příručku a pokyny pro vzdělávací instituce a učitele;

VYZÝVÁ KOMISI, ABY:

přispívala k úsilí členských států o podporu vzdělávání pro udržitelný rozvoj a aby podpořila tyto závěry Rady tím, že:

ii) posílí v oblasti vzdělávání pro udržitelný rozvoj spolupráci s dalšími mezinárodními institucemi, zejména s UNESCO a UNECE.
